

BİNGÖL, Murat (2019), “Toplumsal Emeğin Tahakkümü: Avrupa ”,
Kadim Akademi SBD, C. 3, S. 2, s. 193-195.
İnceleme Geliş Tarihi: 17.12.2019 / İnceleme Kabul Tarihi: 17.12.2019

TOPLUMSAL EMEĞİN TAHAKKÜMÜ: AVRUPA

SOCIETY OF SOCIAL LABOR: EUROPE

Murat BİNGÖL *

“Avrupa ve Tarihsiz Halklar”

Eric R. Wolf, İstanbul 2019, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 736 sayfa

İnsan dünyasının karmaşık yapıları üzerine yoğunlaşmakta olan sosyal bilimler, araştırılacak şeyleri(özneleri) araştırılan disiplinin kuramsal çerçevesine dayanarak ele almaya çalışmaktadır. Eric R. Wolf, “eğer ki insanlık tarihinin birbiri ile ilişkisi varsa neden sosyal disiplinler ısrarla oluşturulan bağlantıları birbirinden ayırma çabası içerisine girmektedir?” sorusunu masaya yatırarak, Avrupa ve Tarihsiz Halklar adlı eseri aracılığıyla konunun mahiyetini tartışmaktadır. Sorunun temel kaynağının ulusal projelerin ideolojik, ekonomik ve kültürel ayrıcalığı oluşturmak olduğu düşüncesini öne süren yazar, toplumlar arası bağlantıların uzun süreli bir geçmişe sahip olduğunu açıklamaktadır. Avrupalıların tarihsel bağlamda “benmerkezci” tutumu ve diğerlerini reddedici yaklaşımlarını eleştiri yağmuruna tutan yazar, gruplar arası bağlantıları M.S. 1400 yılları ötesine götürerek, Avrupalıların modern varlığının farklı toplumların bağlantıları sonucunda meydana geldiğini açıklamaktadır.

Eric Wolf, Antropoloji disiplinin kuramsal çerçevesinin yanı sıra coğrafya, siyaset ve ekonomi[iktisat] gibi disiplinlerden yararlanarak “Avrupa ve Tarihsiz Halklar” adlı eseri kaleme almış ve üç bölüm üzerinden analizini gerçekleştirmiştir. Avrupa tarihinin sömürgeci yapısını “ulus”, “kimlik”, “yurttaş” ve “sınır” gibi ulusal değerlerin yanı sıra, kitabın da üç bölümünü oluşturan üretim bağlantıları, zenginlik

---

* Mardin Artuklu Üniversitesi Antropoloji Bölümü, Lisans Öğrencisi, bngmurat@outlook.com

arayışı ve kapitalizmin çıkış noktasından başlayarak Avrupa tarihini analiz etmiştir. Avrupa'nın yayılma sürecini; akraba düzenli, haraççı ve kapitalist olarak üç farklı üretim anlayışı üzerinden yayılmaya başladığını ifade eden yazar, ötekiler diye tabir edilen "tarihsiz halkların" nasıl ortadan kaldırıldığını açıklamaktadır.

İnsanların üretim yoluyla doğayı değiştirdiğini vurgulayan yazar, Avrupa tarihinin toplumsal emeğin dönüşümü sonucu ortaya çıktığını ifade etmiştir. Avrupalıların seyyahlar aracılığıyla tarihsiz halklarla kurduğu bağlantılar, kürk ticareti ve köle ticareti ile zenginlik arayışları sürmüştür. Sanayi devrimi sonrası teknolojik araçların gelişimi hammaddelerin üretimine neden olmuştur. Sınır tanımazlıkla toplanılan ürünlerin fabrikalarda dönüştürülüp tüketime sunulması, diğerleri ile ticari bağların oluşmasına neden olmuştur. Sanayilerde üretilecek kürk gibi hammaddeleri dönüştürecek bireylere ihtiyaç duyulması, tarihsiz halklardan olan kölelerin transfer edilmesine neden olmuştur. Bu neticeyle doğan yeni bir emekçi kitlesi tıpkı ürettikleri metallerin dönüşümü gibi zihinsel bir dönüşüm yaşayarak köklerinden kopmuşlardır.

Avrupalıların sermaye arayışı neticesiyle tarihsiz halklar ile kurduğu bağlantılar emeğin dönüşümüne neden olmuştur. Yeni bir üretim anlayışı ortaya koyan Avrupalılar, tarihsiz halkları marjinalleştirmişlerdir. Yazarın toplumsal emeğin önce doğayı sonrasında ise üretim ilişkilerini değiştirdiği savını ortaya koyması, akıllarda şu soruyu oluşturmaktadır: Eğer toplumsal emek önce üretimi ve sonrasında toplumsal ilişkileri değiştirip dönüştürüyorsa neden Avrupalılar yerine tarihsiz halklar "artı değer" arayışına girmemişlerdir? Tıpkı, "Tüfek Mikrop ve Çeliğin" yazarı olan Jared Diamond'a, bir yerlinin "Avrupalıların neden kargosu var da bizim yok?" sorusunu sorarak, Avrupalıların nasıl böyle bir güce sahip olduğunu sorgulamıştır (Diamond, 2018, s. 3). Yazar üretim tarzı üzerinden eleştirdiği Avrupalıların, artı değer girişimini anlamlandırmaya çalışırken tarihsiz halkların neden böyle bir girişimde bulunmadıklarını vurgulamamıştır. Kitabın yazılış mahiyeti, tarihsel olarak ayrıcalıklı yapıya sahip olan Avrupa'nın, tarihsiz halklar ile kurduğu bağlantılar sonucu ortaya çıkan yeni üretim ilişkileri ve toplumsal emeğin dönüşüm süreci tartışılmaktadır.

Son tahlilde Avrupalıların tarihsiz halklar ile ilişkileri ekonomik arayışın neticesiyle başlamıştır. Toplumsal emek aracılığıyla insanların tarihi yıkıp yeniden inşa ettiğini vurgulayan yazar, Avrupalıların yerli halklardan bağımsız bir tarihinin olmadığını açıklamıştır. Avrupalıların kültürel, sosyal, siyasal ve ekonomik ayrıcalık kurduğu tarihsiz halklar ile hiç ilişkisi yokmuş gibi bir çizgi belirlemesi, yazarı konunun mahiyeti gün yüzüne çıkarması adına 1400'lü dönemlerde başlayan üretim bağlantılarına sürüklemiştir. Toplumlar arası bağlantılar üretim anlayışını dönüşüme uğratarak, gruplar arası farklılıklar yaratmıştır. Emek önce üreticisi tarafından dönüştürülen nesneyi, ardından da sahibesi olan öznesini değişim sürecine sürüklemiştir. Değişim ve dönüşüm süreci, grupları eski dünyalarından arındırıp yeni bir dünya ile karşı karşıya bırakmıştır. Yenedünya insanlara sosyal, siyasal ve ekonomik ayrıcalıklar sunarak, eski bağlantılarının kopmasına neden olmuştur. Kısacası yazar, toplumsal emek seferberliğinin önemli konuma sahip olduğunu ve bu neticeyle de ayrıcalıklı pozisyona sahip olan toplumlar ve tarihleri inkâr edilen toplumları ortak bir kaderde buluşturduğunu ifade etmiştir. *Avrupa ve Tarihsiz Halklar* eseri, günümüzde ulusal projelerin ideolojik, ekonomik ve kültürel ayrıcalıkları ortaya koyarak diğerlerinden bağımsız tarih anlayışı ortaya koymasının nedenini anlamamıza aracılık sağlamıştır.

Kaynakça

Diamond, Jared, (2018). *Tüfek, Mikrop ve Çelik*, 1. Baskı, (çev.) Ülker İnce, İstanbul: Pegasus Yayınları.